

Vad är ens demokrati?

Hur Sveriges etablerade politiker definierar begreppet
demokrati i sitt försvar av den.

Inas Hamdan
Linnea Månsson

Abstract

När man försvarar demokratin så definierar man även, medvetet eller omedvetet, demokratin. Vare sig det är frågan om folket, folksuveräniteten, rättigheter eller demokratins utmaningar, så har olika personer olika definitioner. I denna B-uppsatsen har vi därför tittat på fem etablerade politikernas försvar av demokrati. Genom en idéanalys har vi kommit fram till att svenska etablerade politiker har en medborgerlig syn på folket. Dessutom anser de folksuveräniteten är grundbulten för svensk representativ demokrati. De har en maximalistisk syn på demokrati, där den ska inkludera en rad fri-och rättigheter bortom det rent procedurella. Dessa fri-och rättigheter sträcker sig från yttrande-och föreningsfrihet, till forskning-och mediefrihet, samt skydd för minoriteters rättigheter - även om de sistnämnda inte var ett fokus för alla. Slutligen har de flesta en syn att populism är både en väckarklocka för och ett hot mot demokratin. En intressant upptäckt i denna uppsats var att de etablerade politikernas åsikter korrelerade på ett sätt som skiljer sig från samarbetspar från partierna de tillhör(de).

Nyckelord: Demokrati, folksuveränitet, populism

Antal ord: 10338

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning	4
1.1 Problemformulering och syfte	4
1.2 Frågeställning	4
2. Metod	4
2.1 Material	4
2.1.1 Demokrati: En liten bok om en stor sak	4
2.1.2 All makt åt folket : om en bortglömd idé	5
2.1.3 Capitalism, Socialism and Democracy	5
2.1.4 Democracy and Its Critics	5
2.1.5 Humanisterna	6
2.1.6 Andreas Norlén	6
2.1.7 Gudrun Schyman	7
2.1.8 Gustav Fridolin	7
2.1.9 Bengt Westberg	8
2.1.10 Tobias Andersson	8
2.2 Metodologi	9
2.2.1 Idéanalys	9
2.2.2 Metod	9
3. Teori	11
3.1 Folket	11
3.2 Folksuveränitet	12
3.4 Rättigheter	14
3.5 Populism	15
4. Resultat	17
4.1 Andreas Norlén	17
4.2 Gudrun Schyman	19
4.3 Gustav Fridolin	21
4.4 Bengt Westberg	23
4.5 Tobias Andersson	25
5. Diskussion	27
5.1 Folket	27
5.2 Folksuveränitet	27
5.3 Rättigheter	30
5.4 Populism	32

6. Avslutande reflektion	33
7. Referenser	35

1. Inledning

1.1 Problemformulering och syfte

I ett demokratiskt land som Sverige kommer begreppet demokrati ofta upp i den politiska diskursen. Politiker använder begreppet flitigt i sina tal och debatter, och verkar nästan tävla om vem som är mest demokratisk. Givet detta är det intressant att fråga sig vad de menar med demokrati. “All offentlig makt i Sverige utgår från folket” lyder som bekant första paragrafen av regeringsformen, men vad innebär detta exakt? Hur bör folkstyret se ut och hur praktiseras demokrati i verkligheten?

I denna uppsats kommer etablerade politikernas försvar av demokrati att analyseras utifrån hur de använder begreppet. Fokuset kommer ligga på att analysera deras försvar utifrån fyra teman: folket, folksuveränitet, rättigheter och populism. Förhoppningen är att dessa kommer gå samman och ge ett svar på likheter och skillnader bland etablerade svenska politikernas definition av demokrati.

1.2 Frågeställning

Vad är demokrati enligt etablerade politiker i Sverige?

2. Metod

2.1 Material

2.1.1 Demokrati: En liten bok om en stor sak

Sofia Näsström är författare och professor i statsvetenskap vid Uppsala universitet. Där forskar hon inom ämnen politisk filosofi med fokus på bland annat frågor om representation och begreppet “folket” i folkstyret. 2021 kom hennes bok ut *Demokrati : en liten bok om en stor sak* som berör begreppet demokrati.

I tio kapitel presenterar och diskuterar hon tendenser som enligt henne berör demokratin idag. Dessa tendenser presenterar hon under följande kapitel: “Är demokrati bra?” “Vilka är folket?” “Hur ska folket styra?” “Styra demokratiskt ~ men över vad?” “Behöver demokratin en konstitution?” “Är populismen demokratiskt?” “Bör en demokrati försvara sig själv?” “Är

demokratin snabb eller långsam?” samt “Har demokratin en framtid?”. I bokens kapitel diskuterar hon både idéhistoriska och samtida tankar om demokrati.

2.1.2 All makt åt folket : om en bortglömd idé

Ludvig Beckman är professor i statsvetenskap vid Stockholms universitet, samt tidigare forskningsledare vid Institutet för Framtidsstudier i Stockholm. I sin forskning berör han frågor om demokrati och politisk teori, med fokus på de demokratiska rättigheternas begränsning. 2021 kom hans bok ut *All makt åt folket : om en bortglömd idé* som handlar om folksuveränitetsprincipen.

Beckman redogör noggrant för begreppet folksuveränitet i den svenska representativa demokratin. Idén om folkligt styre och folksuveränitet är en grundtes inom demokratin då det i regeringsformen står ”All offentlig makt utgår från folket”. Från denna fras framgår att folksuveränitet är en av den svenska demokratins grundprinciper. Vad regeringsformen instinktivt säger oss är att folket är de som besitter makten samt att riksdagens och regeringens beslut ytterst ska kunna härledas tillbaka till folket. Detta gör nödvändigtvis inte saken mycket tydligare. Vilka är folket? Vad innebär suveränitet? Hur gör detta att folket faktiskt har makten? Beckman redogör för tre förklaringsförsök av folksuveränitet som förespråkats av både historiska och samtida statsvetare och filosofer. Han avslutar boken med att presentera sitt eget förslag och bidrag till diskursen om folksuveränitet.

2.1.3 Capitalism, Socialism and Democracy

Joseph Schumpeter var en nationalekonom. Han föddes 1883 i Österrike-Ungern och dog 1950 i USA. Han har skrivit boken *Capitalism, Socialism and Democracy* (1942) där han bland annat presenterar ett försvar av kapitalism, en förutsägelse om att socialismen kommer ta över, samt sin teori om hur demokrati fungerar.

2.1.4 Democracy and Its Critics

Robert Alan Dahl var en amerikansk statsvetare och professor vid Yale University. Han föddes 1915 och dog 2014. I hans arbete har han forskat och skrivit böcker om demokrati. I hans bok *Democracy and Its Critics* (1989) presenterar han tankar om demokrati och landar i sin definition om och försvar av demokratin.

2.1.5 Humanisterna

Humanisterna är ett demokratisk och partipolitiskt obundet svenskt förbund för främjandet av sekulär humanism. Enligt deras stadgar har de tre ändamål. De avspeglar klassisk upplysningsfilosofi och utforskar världen “med vetenskaplig metodik och mänskligt förnuft” ((Humanisterna, 2000, §2). Utöver det förespråkar de en sekulär etik, där religion inte styr samhällets moraluppfattningar. Slutligen aktualiserar de sina idéer praktiskt genom folkbildning i sociala sammanhang, som aktiviteter för opinionsbildning, informations-och samhällsinsatser. (Humanisterna, 2000)

Projektet Vital Demokrati drogs igång december 2020. Projektledaren Anders Källström skriver i en artikel att målet med projektet är att försöka identifiera problem med demokrati och diskutera möjliga lösningar. Mer specifikt handlar det om att motverka att samhället rör sig mot ett allt mer postdemokratiskt tillstånd, där man formellt har demokrati, men utövar det inte. Därför håller Humanisterna i videokonferenser på Zoom med statsvetare, företrädare för media, samt politiker. Dessa publicerar de sedan på sin hemsida. (Källström, 2020)

Varje video spelades in med en panel av lyssnare från Humanisterna. De är genomsnittligen en och en halv timme långa, med ett föredrag på ungefär en halvtimme, och svar på frågor resterande tid. Temat varierar lite mellan de olika talarna, men gemensamt för alla är att de fokuserar på demokratin och dess utmaningar. Källström upprepar i sina presentationer att “vi inte pratar politik, vi pratar demokrati.”. Totalt deltog 15 personer i projektet Vital Demokrati, därav åtta högt uppsatta politiker eller före-detta partiledare. Det finns representanter av alla riksdagspartier, förutom Centerpartiet.

Givet att alla politiker är valda av Humanisterna och att de pratar till Humanisterna, så är materialet baserat på deras val. Humanisterna är som tidigare nämnt en förening med ett mål att främja “sekulär humanism”, och i ämnet om hur man vitaliserar demokratin finns det en premiss om att demokratin bör och behöver vitaliseras.

2.1.6 Andreas Norlén

Andreas Norlén är sedan 2006 riksdagsledamot för Moderata samlingspartiet och sedan 2018 svenska riksdagens talman. Att notera om Norlén är att han presenterar sig som politiskt neutral talman, och därför inte har stort fokus på partipolitik.

Samtalet sammanfaller riksdagens demokratijubileum "Demokratin 100 år" som uppmärksammar att det är 100 år sedan kvinnor fick rösträtt. Han inleder därför med en kort genomgång av svenska demokratins historia. Han presenterar sedan utmaningar för dagens demokrati och föreslår åtgärder. Där är han försiktig att poängtera att "Som partipolitiskt neutral måste jag vara försiktig med att peka på konkreta policyåtgärder, men jag kan peka på vissa saker som jag tror att det finns en ganska bred enighet om i vårt land." Efter sin presentation, öppnar han upp för frågor. När han får frågor från Humanisternas panel upprepar han sin neutralitet, men ger för-och motargument till frågans tes.

2.1.7 Gudrun Schyman

Gudrun Schyman har varit aktiv i svensk politik under många år. Hennes första uppdrag var som riksdagsledamot för Vänsterpartiet under åren 1988 fram till 2004. Efter att ha lämnat partiet satt Schyman som politisk vilde fram till 2006. Hon var även partiledare för Vänsterpartiet i tio år från 1993 till 2003. Efter att ha lämnat Vänsterpartiet grundade Schyman partiet Feministiskt Initiativ och var partiledare under perioderna 2005-2011 och 2013-2019. Hon har sedan dess tagit ett steg tillbaka från riksdagspolitiken och är för närvarande aktiv kommunpolitiken i Simrishamns kommun i Skåne.

Schymans samtal fokuserar främst på de problem som idag existerar inom partipolitiken vilka utgör ett hinder för den svenska representativa demokratin. Hon pratar om mod att ta beslut och mod att genomföra saker. Det blir även tydligt vilken stor roll aktivismen spelar i Schymans syn på demokrati.

2.1.8 Gustav Fridolin

Gustav Fridolin är utöver politiker författare, folkhögskolelärare och journalist. Under sina år som aktiv politiker har han tillhört Miljöpartiet de gröna och var språkrör från 2011-2019. Innan det var han riksdagsledamot under åren 2002-2006. Under åren som Miljöpartiet var ett regeringsparti var Fridolin utbildningsminister. Fridolin lämnade politiken helt när han avgick som utbildningsminister 2019 och har sedan dess fortsatt sitt arbete som folkhögskolelärare.

Fridolins samtal handlar till stor del om folkbildningens tyngd i ett demokratiskt samhälle, något som speglar hans engagemang som lärare och fd utbildningsminister. Ett annat område som diskuteras flitigt är Sveriges representativitet och behovet att få in aspekter av direktdemokrati i denna.

2.1.9 Bengt Westberg

Bengt Westberg var tidigare partiledare för Folkpartiet (dagens Liberalerna) mellan 1983–1995. Han var även riksdagsledamot 1984–1994 och även socialminister i Carl Bildt regeringen 1991–1994. Han nämner även att han var tidigare styrelseledamot för Humanisterna. Idag är Westberg inte aktiv inom partipolitik och har inga förtroendeuppdrag. Han är dock fortfarande inflytelserik inom politiken och har flertalet styrelseuppdrag. Inför riksdagsvalet 2022 gav Westberg beskedet att han inte kommer rösta på Liberalerna. Detta eftersom han menar att de gjort sig beroende av ett aktivt stöd av Sverigedemokraterna (TT, 2021).

I Westbergs samtal ligger fokuset på dagens kamp mellan vad han kallar för den liberala och den illiberala demokratin. Detta diskuterar han utifrån både ett nationellt, Europeiskt och internationellt plan.

2.1.10 Tobias Andersson

Tobias Andersson är riksdagsledamot för Sverigedemokraterna sedan 2018 och förbundsordförande för Sverigedemokraternas ungdomsförbund Ungsvenskarna sedan 2015. Han är även sedan 2019 en del av partistyrelsen.

Anderssons fokuserar på inkluderingen av unga i sitt samtal och demokratin utifrån ett “oppositionsperspektiv”. Han menar att han i sitt samtal kommer vara politiskt neutral, och representerar en erfarenhet bland alla partier när de är i opposition.

En utmanande del i analysen av Anderssons samtal var att han nästan enbart problemformulerande specifika utmaningar som gjorde det svårt att generalisera. Både Humanisterna och Andersson betonade att samtalet inte kommer handla om partipolitik, men samtalet om vitaliseringen av demokratin var inte lika fruktbar som övriga politiker. Trots det anser vi det viktigt att inkludera detta samtalet för att det handlar om ett perspektiv från Sveriges tredje största parti och ett parti som ofta anklagas inte dela samma värdegrund som de andra.

2.2 Metodologi

Vad är demokrati enligt Sveriges etablerade politiker? Detta ämnar vi på att kunna svara på i denna idéanalytiska studien.

2.2.1 Idéanalys

I vårt material som vi analyserar får analysobjekten inte frågan om vad politik är. Istället får de i uppgift att ge förslag för hur man vitaliserar demokratin. Detta menar vi utgör en bra grund för en idéanalys, där vi utifrån dessa samtal om demokratins vitalisering kommer analysera vilka grundantaganden som behövs för att dra dessa slutsatser.

En idéanalys är passande för denna studien eftersom analysobjekten i sina samtal om demokrati kommer göra både *beskrivande* och *förskrivande utsagor*. Detta innebär att de kommer ge uttryck till hur de upplever att saker och ting är, bör vara, samt hur man når dit. (Bergström – Svärd 2018 s. 133 - 145) Utifrån det går det att göra en idéanalys som följande.

I en idéanalytisk metodologi går det att analysera den så kallade *grundläggande* nivån som har att göra med människors samhällsåskådningar och djupgående värderingar. Eftersom dessa åskådningar och värderingar är “övergripande sociopolitiska, religiösa och filosofiska idésystem” (Ibid s. 146) är vår mening att synen på demokrati passar in där. (Ibid s. 133 - 146)

I en analys av den grundläggande nivån går det sedan att identifiera vilka värden som uttrycks, beskrivningar om samhället som antas, samt föreskrifter som används för att giltiggöra och tillämpa dessa idéer. (Ibid s. 147)

2.2.2 Metod

Med den idéanalytiska metoden ovan som bakgrund kommer nu en mer detaljerad beskrivning av hur denna studien kommer utföras. Utgångspunkten kommer vara materialet samlat hos föreningen Humanisterna under deras projekt “Vital demokrati”, där bland annat etablerade svenska politiker ger sina perspektiv på hur demokratin kan vitaliseras. Där finns åtta politiker representerade, och utav dessa har vi valt ut fem personer för att förhålla oss till uppsatsens önskade omfattning. Dessa är valda utifrån förhoppningen att de ska kunna ge en bred representation av politiska attityder i Sverige. Dessa etablerade politiker är personer som

vi har valt ut eftersom de har varit en del av svensk politik en längre tid i offentliga rummet på nationell nivå. De är politiker som har haft stor påverkan på politiken, antingen som partiledare, eller inom partistyrelse, och har även suttit i riksdagen och varit (är) deras partiers ansikte utåt. Eftersom Humanisterna har spelat in alla samtal och laddat upp dem på sin hemsida, har vi valt att titta på dem och transkribera innehållet.

Utifrån dessa samtal kommer vi sedan analysera innehållet ur den idéanalytiska metoden beskriven ovan. Fokuset kommer vara på vilka värden som uttrycks, beskrivningar om samhället som antas, samt hur de menar att man kan gå tillväga för att tillämpa idéerna som uttrycks. Detta menar vi kommer ge oss en grund för att kunna besvara studiens frågeställning "Vad är demokrati enligt etablerade politiker i Sverige?".

I vårt arbete med att få ner i text vad politikerna har diskuterat under samtalet med Humanisterna har vi eftersträvat att hålla en objektiv och saklig ståndpunkt. För att analysen av resultatet ska genomsyras av hög validitet vill vi undvika att egna tolkningar som avviker från politikernas faktiska åsikter. För att lyckas med detta har vi i resultatet använt deras egna ord och meningar, och sedan placerat dessa under de teman vi använt för analysen.

För att presentera vår idéanalys har vi förlitat oss på Sofia Näsströms bok där hon presenterar olika möjliga svar på frågan om vad demokrati är (Näsström, 2021), samt Ludvig Beckmans bok där han berör folksuveränitetstanken i den svenska regeringsformen (Beckman, 2021). Även statsvetaren Robert A. Dahls bok *Democracy and Its Critics* (1989) och nationalekonomen Joseph Schumpeters bok *Capitalism, Socialism and Democracy* (1942) kommer användas för att ge analysen en bred teoretisk grund.

Utifrån dessa böcker har vi tagit ut fyra teman där det råder stora skillnader i demokraters definitioner av demokrati. Dessa teman är *folket*, *folksuveränitet*, *rättigheter* och *populism*.

Anledningen till varför vi har valt just dessa fyra teman är som följer. Om all offentlig makt utgår från folket finner vi det relevant att veta vilka folket är. Hur folket utövar sin folksuveränitet är också viktigt, då metoderna och vem som utför dessa metoder har en tydlig påverkan på politiken. Vilka rättigheter som är grundläggande i en demokrati skapar även ett sammanhang i vilket demokratin ska existera. Slutligen är synen på demokratins

begränsningar och uppgift viktig. Ställningstagandet till populism tror vi ger en god indikation om det, då det råder delade meningar idag kring hur man ska förhålla sig till det.

Genom dessa fyra teman kommer vi kunna analysera vilka värderingar analysobjekten har, samt vilka antaganden de grundas på och hur de menar att dessa ska implementeras. Detta kommer i sin tur leda till en gedigen definition av demokratin. För att de idéer som uttrycks av analysobjekten ska förstås ur en större idékontext kommer vi jämföra dem med befintlig teori om de fyra teman folket, folksuveränitet, rättigheter och populism.

Förhoppningen är att politikernas uttalanden om dessa ämnen sedan går att sy samman för att ge en överblicksbild när det kommer till etablerade svenska politikernas definition av demokrati, och vilka likheter och skillnader som finns bland dem. Att notera här är att även i de fallen då politikerna inte berör ämnet kan det vara en indikation på vad de vad de lägger vikt på, och därför hur de definierar demokrati.

3. Teori

3.1 Folket

Om all offentlig makt utgår från folket, är det viktigt att klargöra vem folket är, menar Sofia Näsström. Hon ger därför tre möjliga svar på frågan. I en demokrati kan folket utgöra *medlemmarna*, *medborgarna*, eller *människorna*. (Sofia Näsström, 2021 kap.3)

För den som pratar om medlemmar, handlar det om den grupp människor i landet som man menar tillhör den styrande gruppen. Kvalifikationerna för att ingå i den gruppen, kan som i vanliga klubbar, skilja sig. I de första demokratierna innebar det att kvinnor, slavar och invandrare inte fick rösta. Fram till 1971 innebar det att kvinnor inte fick rösta i Schweiz. Kvalifikationerna för att vara del av den styrande gruppen kan därför bland annat handla om kön, etnicitet, ägande, ålder och utbildning. Denna definition av folket i en demokrati menar vissa är rättvis, då det är klubbmedlemmarna som ska besluta vem som ska ingå i styrelsegruppen. Andra menar att alla människor per definition ingår i "klubben" om de bor i ett land, eftersom de är underordnade besluten som tas. Den här medlemsdefinitionen av folket suddar därför gränsen mellan demokrati och oligarki. (Ibid.)

Den som menar att folket är medborgare i ett land faller ofta i linje med vad de flesta menar med begreppet. Idén är att myndiga personer i ett land har skyldigheter, och borde därför ha rättigheter - och där ingår beslutsfattandet. (Ibid.)

Denna definitionen av folket är dock inte så enkelt som den först verkar. För det råder delade åsikter kring när man är myndig, samt hur man förhåller sig till invandrare och individer som vistas tillfälligt i landet. Det finns personer som förhåller sig till landets lagar och har skyldigheter, men det innebär inte nödvändigtvis att de får rösta. (Ibid.)

Detta tar oss till sista definitionen av folket, och det är människor. Nationsgränsen är arbiträr, och det görs inte enklare av en allt mer globaliserad värld. Om USA eller Kina drar sig ur ett klimatavtal så påverkar det hela världen. De beslut deras makthavare tar är därför inte begränsade till landets gränser. Internationella företag, organisationer och förbund som EU, FN, internationella valutafonden, Google och Facebook, har också en stor påverkan på länders politik. Det är därför allt mer relevant att prata om folket som hela mänskligheten. Det går dock inte att prata om demokratiskt beslutfattande på en internationell nivå, än. (Ibid.)

Hur man än definierar folket; som medlemmar, medborgare eller människor, så är det relevant till hur en demokrati ser ut. Men bara för att en individ är en del av folket innebär det inte att de är representerade inom politiken. Hur man ser på folksuveränitet är också en central fråga i hur man definierar en demokrati.

3.2 Folksuveränitet

I Beckmans bok *All makt åt folket: om en bortglömd idé* (2021) presenteras teman folksuveränitet i en svensk demokrati-kontext. Här tas två olika sätt att definiera folksuveränitet upp.

Beckman presenterar den första definitionen om ett suveränt folk genom tanken att all offentlig makt utgår från folket och riksdagen är folkets främsta företrädare. Som nämnt tidigare är det inte alltid givet vilka som menas med *folket* och på vilket sätt riksdagen representerar folket. Är det folket eller riksdagens ledamöter som all offentlig makt utgår ifrån? Vad som egentligen menas med att den offentliga makten utgår från folket är att folket

själva är uppdragsgivaren. Allt det som invånarna i Sverige bedömer som maktutövning ska ytterst kunna härledas till folket (Beckman s. 24). Detta är således vad folksuveränitet i den svenska demokratin betyder.

För att kunna avgöra om Riksdagen förverkligar folksuveräniteten krävs det att riksdagen har oinskränkt och suverän makt. Enligt regeringsformen från 1974 då riksdagen lagstodgades som den enda kanalen för offentlig makt, är alltså på pappret riksdagen suverän (Ibid s. 26). Men det krävs mer än ett suveränt parlament för att folksuveränitetsprincipen ska kunna anses som förverkligad. Riksdagen är folkets främsta företrädare, således folkets representant. Det krävs att riksdagen är folkvald för att denna ska kunna representera svenska folket. Detta är det andra villkoret för folksuveränitet nämligen folkstyrelse. Med folkstyrelse avses det system där den offentliga makten praktiseras av folkvalda representanter och där invånarna har rätt till fri åsiktsbildning och åtnjuter rösträtt och politiska rättigheter (Ibid s.29).

Slutsatsen om den svenska representationen är att folksuveränitet avser folkstyrelse och att denna måste utövas med folkvalda representanter. Detta system för att folket ska vara suveränt förutsätter att folket inte själva är i en position av beslutsfattande, utan har delegerat beslutsfattandet till sina representanter (Ibid s.30). Således hamnar folkomröstningar och andra typer av direkt deltagande i konflikt med folksuveräniteten.

Vidare till den andra definitionen av folksuveränitetsprincipen så är enligt denna tanke folket suveränt då folkviljan får genomslag i politiken. Beckman uttrycker principen som "folkets vilja ska vara bestämmande för den offentliga makten" (Ibid s. 148). Folksuveränitetsprincipen innebär alltså att folket får som de önskar.

Denna förskjutning av hur folksuveränitet ska tolkas leder till nya förutsättningar för ett statsskick grundat i folksuveränitet. Allmänna val är nödvändigtvis inte tillräckligt för att folket ska ha inflytande över politiken då forskning visar att det existerar skillnader mellan vad opinionsundersökningar visar och politikernas åsikter samt den faktiska politiken som får genomslag (Ibid s.151). De två skilda idéerna om folksuveränitet får en särskild konsekvens för folkviljan. Den första placerar folkviljan inne i kammaren som inneboende hos riksdagen. Genom att representationen är folkvald är det som kommer till uttryck folkviljan. Det andra sättet sätter folkviljan utanför riksdagen och menar att den kommer till uttryck genom

folkopinionen. För varje beslut kvarstår således frågan om folkviljan har förverkligats eller inte (Ibid s.150).

För att minska åsiktsskillnaden mellan folket och de folkvalda anser en del att de senare behöver bli mer lyhörda. Beckman belyser detta och menar att en del anser lyhörddhet vara en förutsättning för att folkviljan ska kunna förverkligas. Syftet med lyhörda folkvalda är att allmänna opinionen ska avspeglas i deras beslut genom en process av anpassning till folkopinionen. Vidare betyder lyhörddhet inte att de folkvalda ska anpassa sig efter alla åsikter då detta i princip är en omöjlighet. Ofta är opinionen splittrad och utfallet blir således att politiken formas efter majoritetens vilja (Ibid s.158). Följaktligen uppstår ett problem när det inte finns en samlad majoritet. Då politiska frågor inte alltid förhåller sig till en traditionell höger-vänster skala kan flera olika opinioner med likvärdigt folkligt stöd uppstå.

Den sanna folkviljan blir ytterligare svåröverskådlig när man tar i beaktning att olika metoder för att mäta opinion och vilka frågor som prioriteras av folket faktiskt påverkar folkviljan. Slutsatsen blir att de folkvalda kan vara lyhörda men ändå inte vara bundna till att följa den opinion som kommer till uttryck, de kan således stå kvar vid den egna åsikten (Ibid s.160). En lyhörd politiker behöver alltså inte göra folkets åsikter till sina egna. Beckman anser att det istället är en anpasslig politiker, och att en lyhörd politiker är dess motsats. Resultatet är att lyhörddhet inte är en förutsättning för att folksuveränitetsprincipen som folkviljans förverkligande ska bli en realitet.

3.4 Rättigheter

En definition av demokrati kan antingen vara minimalistisk eller maximalistisk, beroende på hur mycket rättigheter man menar är nödvändiga. Vad man menar med detta kommer utvecklas nedan.

För ekonomen Peter Schumpeter räcker det med att folket i ett land har fria och rättvisa val. Detta innebär att så länge folket fick delta i sådana val, så handlar det om en demokrati. Oberoende av hur många som deltar, hur de representeras, hur folket definieras, och så vidare. Utöver det finns det inte rättigheter utöver rätten till att delta i fria politiska val som faller under hans definition av demokrati. (Schumpeter, 1942) Denna tankesätt kategoriseras som en procedurell definition av demokrati, och är därför minimalistisk.

För statsvetaren Robert Dahl gäller istället en rad andra rättigheter för att det ska gå att tala om en demokrati. För att det ska handla om en demokrati menar Robert Dahl att det behövs effektivt deltagande, lika rösträtt, upplyst förståelse, kontroll över agendan och inkludering av alla vuxna. Effektivt deltagande handlar om att folket ska ha lika och effektiva rättigheter att delta demokratiskt. *Lika rösträtt* betyder att alla röster ska vara lika värda. *Inkludering av alla vuxna* handlar om att folket ska definieras som alla vuxna som berörs av politiken. När det kommer till *upplyst förståelse* och *kontroll över agendan* ser vi de största skillnaderna till den rent procedurrella definitionen. Upplyst förståelse handlar om att folket ska ha en möjlighet att lära sig och ta ett informerat beslut om politiken de röstar på. Kontroll över agendan berör vilka frågor politiker behandlar. (Dahl, 1989s. 108 – 114) Robert Dahls definition är mer maximalistisk än Schumpeters.

Näsström skriver i sin bok att demokrati handlar om mer än självaste valprocessen. Den kan även handla om folkets utveckling. Demokratin, menar de som har denna världssyn, ligger i den kulturella mångfalden och mötandet av människor. Genom att läsa, prata och studera utvecklar vi oss själva, och i längden även det demokratiska samhället. Det är därför en demokratisk rättighet att ha kulturell mångfald, fri akademi, och strukturer som skyddar minoriteter. (Sofia Näsström, 2021 kap. 1)

Så när det kommer till demokratiska rättigheter går det att ha en minimalistisk definition, eller en maximalistisk, beroende på vad som krävs för att man ska kunna tala om en demokrati.

3.5 Populism

Populism i dess enklaste betydelse innebär en rörelse, ett parti eller en ledare som vill att folket ska återfå makten. Populism är också att förenkla ett invecklat politiskt läge genom att dela upp problemen och folket i vi och dem. Vidare är populism något som diskuteras vitt och brett, och framförallt som ett hot. Men populismens roll i en demokrati kan definieras på olika sätt. Näsström delar in de olika tankegångarna i tre större områden. Populism som ett *hot mot demokratin*, populism som en *väckarklocka för demokratin* och populism som en *spricka i demokratin* (Näsström s.78).

Att populism kan anses vara ett hot mot demokratin kommer från dess oförmåga att erkänna opposition. Detta blir direkt problematiskt för demokratin då oppositionen är en fullständig livsnödvändig del, utan opposition ingen demokrati. En konsekvens av att inte erkänna andra åsikter än de egna blir att de institutioner som är till för att skydda oppositionen och fria åsikter undergrävs. Vad som blir kvar är enligt populismen en sann och enhetlig folkvilja som endast de kan representera. All pluralism förminskas och minoriteter får stå tillbaka för en idé av ett homogent och enhetligt folk. Det är heller inte sällan konspirationsteorier förekommer i samband med populism. Medborgare blir en slags åskådare vars blick endast ska mötas, deras åsikter och viljor träde ej fram. (Ibid s. 78-80).

Den andra tankegången betonar istället populismens funktion som en väckarklocka för demokratin. Tanken är att populism faktiskt belyser reella problem. Det existerar skillnader mellan vanligt folk och eliter, det är framförallt denna skillnaden populism belyser. De som röstar på populistiska partier vill nödvändigtvis inte ha mindre demokrati, utan vill egentligen ha ett mer demokratiskt samhälle. De anser att rådande tillstånd inte är demokratiskt och driver sina åsikter som en utmaning mot etablissemangen. Populism har i det här avseendet alltid funnits, folket mot eliten. Vissa kan dessutom anse att populism är en behövlig motkraft mot korrumpad demokrati (Ibid s.81-82).

Det sista sättet att definiera populismens roll är som en spricka i demokratin. Populismen sipprar ut där den demokratiska teoribildningen inte är helt tät. Vad som anses vara demokratins spricka är folkets sätt att på demokratisk väg definiera folket. Eftersom det finns en inneboende konflikt i detta förhållande kan det inte lösas på demokratisk väg. Slutskedet blir övriga medel, bland annat våld och revolution. Man kan även se på det som demokratins begränsning. Folket kan omöjligt legitimera sig självt, utan behöver hjälp av nationalism för att hålla fast vid gränserna. Sista sättet att se på problematiken med att folket inte kan definiera sig själv kan ses som ett tecken på demokratins öppenhet, att ingen ensam äger demokratin. Då människor alltid har rätten att organisera sig för att åstadkomma förändring är populismen enligt detta synsätt regelrätt (Ibid s. 83-84).

4. Resultat

4.1 Andreas Norlén

Andreas Norlén uttrycker ett tydligt stöd för demokratin i sin presentation genom att säga “Jag tror på vår demokrati, och jag tror att demokrati är överlägsen alla andra styrelseformer...” och förklarar att det är för att den har det intrinsikala värdet av att bygga på alla människors lika värde, men också eftersom den långsiktigt instrumentellt levererar praktiska resultat, som välbefinnande, kreativitet utveckling, och frihet.

4.1.1 Folket

Andreas Norlén har en medborgerlig syn på folket, alltså är folket alla svenska medborgare över 18. Hans syn korrelerar med den i svensk lagstiftning om rösträtt. Under sin genomgång av svensk demokratisering påpekar han på hur svensk demokrati har förstärkts genom att röstspärrer slopades. Ett av de största demokratiska genombrotten menar han är kvinnlig rösträtt 1919. Men han pekar även på att man slopat röstspärrer som krav på värnplikt för män, kraven att inte ta fattigvårdsstöd (den tidens försörjningsbidrag), samt senast 1989, att omyndigförklarade individer inte fick rösta.

Han får frågan om man bör sänka åldersgränsen för rösträtt till 16, men han berättar att han som partipolitiskt neutral inte kan uttala sig om frågan.

4.1.2 Folksuveränitet

Vid flera tillfällen problematiserar Norlén faktumet att valdeltagandet är lågt i vissa områden med personer med utländskt bakgrund, och menar att detta innebär att de inte är en del av den demokratiska gemenskapen.

När det kommer till hur folket ska styra, utgår Norlén från svensk lagstiftning om att rösta. En person (medborgare över 18), en röst. Han pekar på att faktumet att Sverige har ett högt valdeltagande är ett tecken på en stabil demokrati.

Utöver att rösta lägger Norlén en stor vikt på partier när det kommer till hur folket ska styra. Detta eftersom Sverige är en partidemokrati, och partier har rollen att ta upp folkets åsikter

och vara rekryteringsbasen för framtida förtroendevalda. Partierna klarar sitt uppdrag sämre när färre personer är engagerade i partier.

Norlén uttrycker inte att ett engagemang i civilsamhället är något dåligt, utan att det inte är tillräckligt. Han menar att det inom demokratin finns många intressen som var för sig är goda, men att man endast genom partiengagemang kan se helheten, och hur dessa intressen polerar med varandra. Ett engagemang i antingen ungdomsförbund eller partier kan ge förståelse för hur demokratin faktiskt funkar.

Utöver partiengagemang och att rösta nämner Norlén att man kan ta kontakt med sina politiker, skriva insändare i tidningar, samt kontakta media.

4.1.3 Rättigheter

För Norlén handlar demokrati inte enbart om majoritetsbeslut, och en regering och riksdag som representerar folkviljan. Demokrati innebär också respekt för mänskliga rättigheter, från politiken oberoende domstolar, fria medier, en fri akademi, ett fritt föreningsliv, och “en lång rad fri-och rättigheter”. Detta innebär att om folket eller i längden riksdagen inte har rätt att avskaffa dessa fri-och rättigheter i en demokrati, eftersom det skulle vara odemokratiskt. Inte bara borde dessa rättigheter vara eftersträvbart i Sverige, menar Norlén, utan även internationellt genom att Sverige gör sig synlig i internationella sammanhang. Ett exempel han ger är hur Sverige har ett samarbete med Nord Makedonien för att bygga upp deras byråkrati och demokratiska institutioner.

4.1.4 Populism

Norlén pekar på populistiska rörelser som ett hot mot demokratin, även om han inte uttryckligen nämner populism. Bland annat menar han att just östeuropas demokrati har försvagats, och berättar att liknande krafter finns i övriga Europa och västvärlden. Han påpekar även att populistiska tendenser, som konspirationsteorier om valfusk i Sverige, är ett hot mot demokrati.

Förhållandesättet Andreas Norlén har till populism är att demokratin borde försvara sig mot den. Han berättar bland annat om hur regeringen kontinuerligt arbetar för att skydda de demokratiska institutionerna som hotas av antidemokratiska attityder som kommer med populismen. Han pekar även på grundlagarna som skyddar mot antidemokratiska krafter.

Demokratin ska dock inte endast försvaras nationellt, utan även internationellt, enligt Andreas Norlén. Detta innebär att demokratiska länder som Sverige måste sträva efter att ha ett inflytande på dagordningen i internationella organisationer som FN, samt se till att hjälpa andra länder med sin demokratiseringsprocess. Ett exempel han ger på det är Sveriges stöd till Nordmakedonien som genomgår en demokratisering just nu.

4.2 Gudrun Schyman

Gudrun Schyman uttrycker inte explicit att demokrati är bra, men talar om den som något eftersträvansvärt. Seminariet inleds med att Schyman presenterar de problem hon ser med dagens demokrati samt ett fåtal konkreta lösningar på detta. Det som enligt Schyman är ett av demokratins största problem är glappet mellan representationen och väljarna vilket ska återkommas till senare.

4.2.1 Folket

Schyman ansluter sig till den nutida föreställningen om vilka som ingår i demos. De som är svenska medborgare men med en liten modifikation. Att åldern för att bli röstberättigad är 18 år ser Schyman som ett problem för demokratin. Hon menar att det är förödande hur vissa hinner bli över 20 år innan de ska rösta för första gången. Att istället sänka åldern till 16 år skulle bidra till att få in en diskussion om demokrati och vad demokrati innebär i unga människors liv. På så sätt skulle demokratidiskussioner även bli en del av skolans uppdrag.

4.2.2 Folksuveränitet

I frågan om hur folket ska styra pratar Schyman om den representativa demokratins i särklass största problem, glappet mellan de valda och väljarna. Hon anser att partipolitiken har blivit föråldrad och att detta leder till minskat intresse hos väljarna. Minskat intresse syns även inom partierna då dessa får svårare att attrahera människor som kan tänkas engagera sig och bli en del av den representativa politiken. Denna trend trots att Schyman upplever ett ökat intresse för att diskutera politik bland folket, men att ta klivet in i den professionella politiken ses inte som ett lukrativt tillvägagångssätt. Detta är ett tecken på att någonting inte fungerar i den svenska representationen.

Denna trend, menar Schyman, kan förklara det ökade intresset för aktivism i Sverige. Att organisera sig utanför politiken kan i många avseenden leda till större förändring än att ta del av den strömlinjeformade partipolitiken. Överlag ser Schyman på aktivism som något bra och behövligt. Det är ett sätt för folket att arbeta organiserat mot ett mål och har flera positiva effekter på samhället. För att exemplifiera dessa effekter nämns kärnkraftsaktivismen på 70-talet i Sverige. Under denna tid fanns det studiecirkelruntor i landet som informerade om och diskuterade kärnkraftsfrågan, sällan hade Schyman sett ett sådant engagemang. Detta medförde att väldigt många visste väldigt mycket om energipolitik, jordbrukspolitik, skogspolitik samt dess kopplingar till kärnvapen. Att sådan bred kunskap nådde så många i samhället kunde sedan leda till att frågan togs upp bland de politiska partierna och resultatet blev en folkomröstning. Schyman betonar vikten av att det finns kanaler och processer som möjliggör denna typ av enfrågerörelser då aktivism tillsammans med representation och folkbildning utgör demokratins tre ben.

I frågan om en föråldrad partipolitik tror Schyman en lösning hade kunnat vara att partierna rannsakar sig själva och sina partistrukturer. Dessa strukturer som premierar framförallt medelålders vita män leder till dålig representation i riksdagen. Hon uttrycker att det är få äldre, få kvinnor och flest vita, något som bidrar till glappet mellan väljare och valda. För att representationen ska bli bättre måste således en diskussion starta om partiets inre arbetssätt och partierna måste våga rannsaka sig själva. De måste även bli bättre på att föra samtal med folket. Här tar Schyman upp medborgardialoger som ett sätt att minska glappet. Genom en sådan process kan medborgare under vägledning diskutera politiska problem.

Något som också diskuteras under seminariet är förhållandet mellan experter och folkvalda. Frågan som ställs är om tjänstemäns expertis utmanar folkmakten. På detta svarar Schyman att tjänstemän de facto har mycket makt och att det då blir ännu viktigare för politiken att ha klart för sig vad som är politiska mål och vad som är medel för att nå dessa. Hon nämner pengar och ekonomer för att illustrera detta. Ekonomin står ofta i centrum och således gör även ekonomerna det. Det är politikens uppgift att behandla pengar som ett medel för att nå övergripande politiska mål. Ekonomerna blir i detta fallet beredande personer och de folkvalda, alltså folket, blir de beslutande.

4.2.3 Rättigheter

Folkbildning är något som Schyman ofta återkommer till. Framförallt i samband med det fundamentala deliberativa inslaget i en hälsosam demokrati. Hon menar att om folket ska kunna påverka politiken måste de kunna diskutera den först. Därför är folkbildning något som måste satsas på. Genom att lösgöra ekonomiska resurser för folkhögskolor samt införandet av någon typ av medborgarutbildning skulle intresset för politiken öka. Denna typ av utbildning hade kunnat ta form i en obligatorisk demokratiutbildning för att även öka förståelsen för politiken. Någon slags praktik i samhällsnyttiga aktiviteter tror Schyman hade stärkt demokratin och demokratidebatten. Detta menar hon är demokratins viktigaste försvar.

4.2.4 Populism

Folkbildningsargumentet kopplas även till de frågor som uppkommer under seminariet om populism och hur man försvarar demokratin mot denna typ av krafter. Schyman menar att populism är ett inslag i demokratin som är återkommande och böljar fram och tillbaka. Hon betonar att i sådana tider finns det inte en snabb lösning, utan frågan handlar om att stå upp för demokratin och att man inte får bli rädd. Genom konstruktiv politik som vågar agera snabbt tror Schyman att man kan bemöta populismen och försvara demokratin. I tider av populism menar hon att varje medborgare måste stå upp för människors rättigheter.

4.3 Gustav Fridolin

4.3.1 Folket

Fridolin diskuterar inte vilka han anser är folket.

4.3.2 Folksuveränitet

Fridolin uttrycker ett behov av att göra svenska demokratin en aning mer direkt. Han ser fler fördelar än nackdelar med folkomröstningar och önskar stärka medborgarinitiativet. Exempelvis genom ett förbättrat folkomröstningsinstitut på lokal nivå för att hjälpa medborgare med den demokratiska processen. Han nämner dock att folkomröstningar inte alltid är det bästa alternativet för att fatta beslut i varje enskild fråga, och ibland är det helt enkelt inte nödvändigt. Fridolin presenterar även de nackdelar som finns med folkomröstningar som ett verktyg för att nå mer direkt demokrati. Exempel på detta är legitimitetsproblemet som uppstår om valdeltagandet är för lågt. Han anser alltså inte att hela

beslutsfattandet ska vara direktdemokratiskt då detta lätt kan urholkas om medborgarna inte ”orkar med”, men möjligheten måste finnas. Han beskriver det som att folket delegerar makt till representationen å deras vägnar, därav måste kanaler finnas för att ta tillbaka denna delegation. Detta är något han anser är svårt i dagens Sverige.

Vidare anser Fridolin att det medborgerliga deltagandet i beslutsprocessen kan stärkas på ytterligare sätt. Han presenterar ett mål att alla medborgare någon gång under sin levnadstid ska ha ett förtroendeuppdrag. Detta anser han vara naturligt om man håller med om tanken att alla individer bär på kunskaper och erfarenheter som ska respekteras i politiken. Dessutom kan ett sådant system minska ilska, misstro och politikerförakt samt öka förståelsen för den komplexitet politiken karaktäriseras av. Fridolin nämner flertalet gånger att ett sådant uppdrag inte behöver vara partibundet. Tillsammans med en rotationsprincip och bättre villkor för fritidspolitiker för att göra det ekonomiskt gångbart, anser han vara något eftersträvansvärt.

Vad gäller frågan om tjänstemannavälde som ofta diskuteras som ett hot mot folkets makt, har Fridolin endast upplevt detta när politiken inte vet vad den vill. Han menar att om politiken har en tydlig riktning är tjänstemännens roll inte ett hot utan en fördel. Vidare till partiernas roll för att förmedla folkviljan ser han detta som möjligtvis problematiskt. Fridolin benämner politiska partier som folkrörelser med gemensamma värderingar och ideologi. Lyckas man formulera politik som många kan identifiera sig med får man anhängare. Detta, att partier får anhängare uttrycker han som en speglad förändrad folkvilja då denna är föränderlig. Men själva åsiktsbildningen ska komma underifrån från folket och inte uppifrån politikerna. Problemet uppstår när partiernas politik formar medborgarnas åsiktsbildning.

4.3.3 Rättigheter

Fridolin inledde seminariet med att konstatera att demokratin står inför ett antal problem och han presenterar tre sätt att stärka demokratin. Det första är folkbildningen. Han önskar en satsning på vad han kallar för demokratins viktigaste byggsten och menar att folkbildningen kan stärkas på flera sätt. En naturlig ingång är genom skolan för att utbilda elever i medie och informationskunskap. Kunskapsmängden hos individerna behöver öka successivt för att möta ett mer tekniskt samhälle. Här spelar enligt Fridolin biblioteken i skolorna en avgörande roll, skolan behöver vara en mötesplats för barn med olika ursprung och levnadsvillkor. Men även

vuxna behöver mötesplatser. Det räcker inte med sociala medier då dessa mötesplatser styrs av algoritmer och vinstintresse.

Det är inte bara medborgare sinsemellan som behöver mötas. Fridolin pratar om en klyfta mellan väljare och valda som blir problematisk för demokratin. Ansvaret här ligger inte helt och hållet på medborgarnas politikerförakt, utan huvudansvaret är politikernas. De behöver även kunna nå ut med sina budskap, något Fridolin anser dagens snabba debatter inte ger utrymme för. Han efterfrågar nya forum för resonerande samtal. Exempel kan vara ett TV sänt program i vilket politikerna får resonera fritt i 10 minuter utan att bli avbrutna. Detta tror han hindrar partierna att endast agera efter opinionsvindar och mer utifrån ideologi.

4.3.4 Populism

Gustav Fridolin inleder samtalet med att konstatera att det existerar hot mot demokratin. Dessa utgörs av diktaturer runt om i världen samt de demokratier som upplever demokratisk tillbakagång. Men han betonar att även stabila demokratier så som Sverige upplever problem med populism, svårigheter att bilda regeringar och partiers agerande som självständiga aktörer.

Det sista som behöver göras för att stärka demokratin kallar Fridolin att inse att demokratin inte är odödlig. Demokratiska principer och oberoende institutioner upplever hot inifrån nationen men även från andra nationer och dessa måste skyddas. Han tar upp en aspekt som handlar om att inte vara rädd för att vara politisk. I Sverige finns en lång historia av religiöst och politiskt oberoende och Fridolin anser att detta inte är relevant längre. Detta innebär inte att föreningar och organisationer ska vara partipolitiska, men politiska. Att vara politisk handlar om att stå upp för de rättigheter som demokratin innebär. I första hand är en förening något annat men borde i andra hand vara politisk. Enligt Fridolin är detta vitalt för att demokratin och dess principer ska överleva.

4.4 Bengt Westberg

Den liberala demokratin för Bengt Westberg är det enda styrelseskicket som kan försäkra fri-och rättigheter som han värderar högt. "Jag tror att demokratin med sina misstag och experimenterande i det långa loppet ändå har lyckats väldigt väl. Demokratier har lättare att rätta till sina misstag än vad diktaturer har." säger han.

4.4.1 Folket

Westberg har en medborgerlig definition av folket. För honom är det rimligt att det röstande folket ska vara personer över 18 år. Han understryker att han ser "folket" i pluralis. Alltså menar han att det inte finns en folkvilja, utan att det är ett medel av illiberala krafter att tysta ner mångfalden av åsikter. Folket är därför en bredd av olika intressen och värderingar.

4.4.2 Folksuveränitet

För Westberg är det viktigt att folket deltar i politiken utanför aktivismen. Detta är eftersom det är inom partipolitiken som man kan se en helhet. Att grupper som unga endast intresserar sig för enskilda frågor leder således till att demokratin förtunnas underifrån. Han understryker att politiska intresset är större än någonsin, men att politiska deltagandet samtidigt minskar.

Westberg är även skeptisk när det kommer till direktdemokrati. Han menar att denna form av styre inte ger en helhetsbild av det politiska läget.

4.4.3 Rättigheter

Folket ska rösta i rättvisa val, vara aktiva inom politiken, och sträva efter att kunna förstå värdet av demokratin och frihet. För Westberg är det viktigt att det finns en ständig diskussion bland människor, och att debatter, seminarier och förhandlingar är en central del av demokratin. Bland beslutfattare ser han att kompromisser är viktigt. Han pekar på att politiker idag kritiseras för sina kompromisser av väljare och media, men att de i en demokrati borde vara stolta över dessa. Att en central del i hur folket ska styra ska handla om kompromisser. Slutligen lägger Bengt Westberg stor tyngd i att folket ska vara utbildade och informerade, och att folket i sitt styre ska ha vissa fri-och rättigheter för att det ska vara en demokrati.

Westberg menar att man i en liberal demokrati behöver rättvisa val, maktindelning, yttrande-och mediefrihet, skydd för minoriteter, en rättsstat, respekt för de mänskliga rättigheterna, forskningsfrihet, samt en kulturell mångfald.

4.4.4 Populism

Enligt Westberg är populismen demokratisk i den bemärkelsen att det är en "illiberal demokrati". Alltså är den demokratisk i namnet, i bemärkningen att det handlar om majoritetsbeslut, men inte i praktiken.

Han refererar till länder som Ungern och Polen som exempel på länder som är illiberala demokratier, och menar att Trump och Sverigedemokraterna är illebrala demokrater som agerar i ett liberalt demokratiskt system. Anledningen till varför han menar att den liberala demokratin är den enda som duger, och att populismen inte demokratisk i praktiken, är eftersom illiberala demokratier bland annat har följande tendenser; Ser "folket" som singularis och ser att den kulturella mångfalden endast är ett tecken på instabilitet. Debatter och seminarier menar de tjänar endast till att snedvrída folkviljan. Sedan försöker den kontrollera valen, så att de inte är rättvisa och istället gynnar det styrande partiet. Utöver det underminerar populismen maktindelningen, yttrandefriheten, och forskningsfriheten. Slutligen sprider populismen attityden att medier är folkets fiender.

4.5 Tobias Andersson

Demokratin är viktig, men i ett nytt politiskt klimat behövs det förändringar. Detta är temat för Tobias Anderssons försvar av demokrati. När unga inte deltar och folkopinionen i riksdagen ignoreras av regeringen, så har demokratin en utmaning.

4.5.1 Folket

Andersson berör inte frågor kring vilka folket är, utan har en medborglig definition av dem.

4.5.2 Folksuveränitet

Tobias Andersson tror på fler folkval. Han vill alltså ha mer direktdemokrati och politiker som lyssnar på folket. Detta menar han kan brista i det nuvarande politiska systemet där den verkställande makten, regeringen, kan ignorera folkviljan. Vad han menar med det är att även om det finns en majoritet i riksdagen i stöd av en fråga, så kommer det inte verkställas så länge regeringen nedprioriterar ämnet och säger att den fortfarande förbereds.

För Andersson är det dessutom oroande att både engagemang i ungdomsförbunden och partier har minskat. Mest är det oroande för den yngre generationen som inte har möjlighet att

träna på och prova på demokratisk engagemang utanför ungdomsförbunden. Detta är eftersom de oftast inte ingår i styrelser.

Men detta innebär inte att intresset för eller deltagandet i politiken nödvändigtvis har minskat menar Andersson. Istället uttrycks engagemanget på sådant sätt som politiker missar idag. Detta genom aktivism, sociala medier och internetforum.

Han menar att detta innebär att folket har ett intresse för samhällsfrågor, men att deras intresse inte uppfattas av politiker eftersom de inte tar upp sina frågor hos makthavare. Detta till skillnad från personer som deltar aktivt i samhällsdebatten, skriver artiklar och är politiskt aktiva. Detta innebär att en fråga som har stor stöd bland en grupp kan vara helt ignorerad.

Andersson reagerar även på så kallade "karriärpolitiker" som han menar blir bemötta med "väldigt nedsättande etiketter". Han säger att det är viktigt med ungdomsförbund där man skolas i det politiska hantverket och får bättre förståelse för politiken i praktiken.

4.5.3 Rättigheter

När det kommer till rättigheter så finns det ett par saker som Andersson menar behövs i en demokrati. En av dessa är yttrandefrihet. Han tycker att yttrandefriheten, med få undantag som hot, borde vara obegränsat. Han pekar även på att aktivism har en viktig roll i en demokrati.

En rättighet som Andersson dock vill försvaga är skydd av minoriteter. Han argumenterar bland annat för att lagen om hets mot folkgrupp borde tas bort, och att majoritetens folkvilja alltid ska gå igenom. Han menar dock att grundlagar kring förföljelse av etniska grupper borde fortsätta vara olagligt.

4.5.4 Populism

Andersson menar att komplicerad politik är orsaken bakom varför människor röstar på "så kallade" populistiska partier. Att när medborgare inte förstår hur politiker tar sina beslut och hur de styr, så vänder de sig till populismen.

5. Diskussion

5.1 Folket

Alla fem politiker fokuserade på medborgare när de pratar om folket. Men flera av dem pekade på att personer som är medborgare inte nödvändigtvis är medlemmar i den demokratiska samfundet. Vad vi menar med det är att vissa tekniskt sätt kan rösta, men inte gör det.

Både Andreas Norlén och Bengt Westberg pekade på bland annat personer i utsatta områden som en sådan grupp som inte deltar i politiken. De menar att de borde inkluderas mer. Tobias Andersson pekade istället på unga människor, som också inte deltar politiskt. Han menar att den gruppen har starka politiska åsikter, och i vissa fall en engagemang, som inte uppfattas av maktavare eftersom de använder sig av andra kanaler än partierna och vallokalerna.

Alla politiker problematiserar det minskande politiska deltagandet bland folket, oberoende gruppstillhörighet. Detta kan tolkas som att de menar att medan svensk demokrati i teorin är byggd på en medborgerlig definition, så rör den sig i praktiken mot att handla om medlemskap.

Gudrun Schyman har en medborgerlig syn på folket, men menar att den gruppen borde utvidgas genom att låta personer från 16 år att rösta. Detta är eftersom personer som fyller 18 strax efter ett val måste vänta till efter 20-års åldern innan de får rösta.

Slutligen har både Norlén och Westberg en viss mänsklig syn på folket när de pratar att demokrati borde försvaras internationellt. Andersson problematiserar dock detta synsätt när han påpekar att detta försvårar för folket att förstå sig på och reglera den demokratiska processen vilket i längden leder till populism.

5.2 Folksuveränitet

Den viktiga skiljelinjen i Beckmans bok om folksuveränitet var just på vilket sätt begreppet ska definieras. Är det genom folkviljans förverkligande eller genom en folkvald och suverän riksdag? En viktig ledtråd för att ta reda på svaret på frågan är att se var någonstans politikerna placerar folkviljan.

I sin diskussion nämner Norlén exempelvis att demokrati innebär mer än majoritetsbeslut, en regering och en riksdag som representerar folkviljan. Vad detta säger oss är att Norlén ser på riksdagen som en representant av inte bara folket utan även folkviljan. Han placerar således folkviljan inne i kammaren. Detta går i linje med att se på folksuveränitet som något vilket kan åstadkommas med hjälp av folkstyre och en suverän riksdag, och kräver nödvändigtvis inte att politiken som får genomslag stämmer överens med folkliga opinionen. Han ansluter sig i detta fallet till den första tanken om folksuveränitet.

Andersson placerar däremot folkviljan utanför kammaren genom att efterfråga mer direktdemokratiska inslag i den svenska politiken samt en önskan att politiker ska lyssna mer på folket. Riksdagen är således inte representanter av folkviljan utan snarare en förmedlare av denna. Skillnaden är att en representant av folkviljan kommer bli en del av denna, folkviljan härstammar från folket men finns även inneboende i riksdagen. En förmedlare är istället en mellanhand som hämtar folkviljan som finns utomstående hos folket, för att förmedla denna vidare in i kammaren. Andersson nämner även att politiker inte är bra på att uppfatta folkviljan. Han menar att de som deltar i samhällsdebatten, skriver artiklar och är politiskt aktiva endast får gehör, men att övriga folks intressen inte representeras i riksdagen. Detta påvisar samma förhållande mellan folkvilja och riksdag, nämligen att den inte är inneboende hos riksdagen.

Fridolin efterfrågar likt Andersson ytterligare inslag av direktdemokrati och vill se fler folkomröstningar. Som Beckman skriver i sin bok står detta i konflikt med idén om folksuveränitet som folkvald och suverän riksdag (Beckman s.30). Hade Fridolin ansett att folksuveränitet och därmed att folket är källan till den offentliga makten, förverkligas genom en folkvald och suverän riksdag hade han troligtvis inte efterfrågat mer folkomröstningar. Han efterfrågar även ökat medborgerligt deltagande i beslutsprocessen vilket är ännu en indikator på att folkviljan finns utanför kammaren och att denna ska ha inflytande över besluten som tas. Fridolin ansluter sig således till den andra idén om folksuveränitet och kräver folkopinionens inflytande.

Av resultatet framgår att det inte alltid är enkelt att identifiera var politikerna placerar folkviljan. Schyman anser att glappet mellan de folkvalda och folket är samtida demokratins största problem. Vad Schyman menar med glapp är inte helt tydligt. Hon nämner det

paradoxala förhållandet att intresset för politiskt engagemang minskar medan hon upplever ökat intresset för politiska diskussioner. Glappet kan här förstås som denna uppdelning av politik i två sfärer, den partipolitiska sfären i vilken partierna, riksdagen och regeringen verkar, samt den opinionsbildande sfären där folkets politiska diskussioner äger rum. Att detta anses vara ett problem tyder på att Schyman placerar folkviljan utanför kammaren. Hade riksdagen varit folkviljans representant skulle det inte anses vara lika mycket av ett problem att det existerar ett glapp mellan folkvalda och folket. Schyman anser alltså att för att demokratin ska fungera bättre, och för att den offentliga makten ska utgå från folket måste dessa två sfärer mötas, och folkets åsikter speglas i politiken. Schymans inställning till aktivism stödjer samma slutsats. Hon uttalar att aktivism i många fall kan leda till större förändring än den strömlinjeformade partipolitiken. Kärnkraftsaktivismen på 70-talet tar Schyman upp som exempel och ser det som något positivt att utfallet blev en folkomröstning. Enligt detta krävs folkligt engagemang och sedan inflytande över beslutsfattandet för att folket ska vara suveränt.

Norlén som inledde analysen med att placera folkviljan i kammaren nämner även att partiengagemang är ytterst viktigt för demokratin. Han uttalar att endast engagemang i civilsamhället inte är tillräckligt. Detta kan ställas mot bland annat Schymans inställning att aktivism är ett fullgott substitut för partiengagemang. För Norlén krävs partiengagemang för att det ska vara möjligt att få en helhetsbild. Det är ett svagt men likväl ett tecken på att han ser att folkviljans främsta kanal är riksdagen. Något som däremot inte går ihop med teorin om folksuveränitet som folkstyre och suverän riksdag är hans åsikt angående fri- och rättigheters fasthet. Norlén säger att folket och i längden riksdagen inte har rätt att avskaffa vissa fri- och rättigheter. Detta blir problematiskt när principen om folksuveränitet kräver en suverän riksdag. Om riksdagens makt inte sträcker sig till de grundlagar som garanterar fri- och rättigheter kan riksdagen inte kallas för suverän. Beckman påpekar bland annat att suveränitet innebär oinskränkt makt (Ibid s.26). Om riksdagen och därför folkets makt inte är allomfattande kan varken riksdagen eller folket kallas för suveräna. Det blir därför svårt att kategorisera Norlén som tillhörande någon av de båda definitionerna av folksuveränitet.

Westberg betonar tydligt vikten av att delta även utanför aktivismen samt ställer sig skeptisk till direktdemokrati. Aktivism och direktdemokrati tenderar att grupperingar intresserar sig för enskilda frågor och missar helheten. De krav han ställer på medborgarna är inte lika omfattande som exempelvis Fridolins. Enligt Westberg krävs att folket ska rösta, delta i

partipolitiken och sträva efter att förstå demokratiska värden. Fridolin däremot vill formulera ett mål om att alla invånare någon gång under sin livstid ska ha ett förtroendeuppdrag samt vill involvera dessa mer i beslutsfattandet. Vad detta säger om folksuveräniteten och vilken tanke som dessa ansluter sig till är inte helt tydligt. Men vad som uttrycks är att båda vill ha ökat medborgerligt deltagande, vilket kan tyda på tanken om folkviljans förverkligande. Men det är då viktigt att påpeka att båda idéerna kräver medborgerligt deltagande. För att riksdagen ska kunna representera folket krävs att dessa är folkvalda, och det i sin tur förutsätter att folket röstar i allmänna val samt bildar sig en politisk uppfattning. Punkten där Fridolin och Westberg drar åt olika håll är i makten över beslutsfattandet. Fridolin vill placera makten hos folket medan Westberg inte uttalar någon sådan vilja. Slutsatsen är att Westberg ser folket som suveränt när riksdagen är folkvald och suverän, Fridolin vill ge folkopinionen genomslag i politiken.

Avslutningsvis kan det utläsas att politikerna faktiskt skiljer sig åt i sina definitioner av folksuveränitet. Konsekvenserna av detta syns i vad de anser brister i den svenska demokratin. Alla pratar om politiskt engagemang, vilket inte är konstigt då detta är nödvändigt för de båda tankarna om folksuveränitet. Däremot är det intressant att se hur de skiljer sig åt när det kommer till vad det medborgerliga deltagandet ska ha för funktion. Huruvida politikernas uppfattningar förhåller sig till en ideologisk skala går det att urskilja ett visst samband. Schyman, Fridolin och Andersson har lika idéer om folksuveränitet. Westberg sticker ut lite genom att tydligt markera riksdagens funktion som folkviljans representant och Norlén har en något vag och lite splittrad uppfattning men håller i stora drag sig närmre Westberg än de övriga. Något som kanske kan förklaras av hans neutrala roll som talman.

5.3 Rättigheter

Alla politiker som analyserats har en viss maximalistisk syn på demokrati. Vad vi menar med det är att de tittar på bortom det rent procedurella, och anser att demokrati är mer än fria regelbundna val och majoritetsbeslut.

En rättighet som alla politiker pekar på går att koppla till Dahls upplyst förståelse (Dahl, 1989s. 108 – 114). De menar att folket inte bara borde ha möjligheten att delta politiskt, utan att det måste finnas gedigen utbildning om demokrati. För Gustav Fridolin innebär detta att man borde ha mötesplatser medborgare och politiker sinsemellan. Han pekar på att skolan är

en viktig plats för detta. Gudrun Schyman menar istället att det borde finnas obligatorisk demokratiutbildning som ökar förståelsen för demokratin. Hon anser att aktivism, representation och folkbildning utgör demokratins tre ben, och att folkbildning därför har en viktig roll i demokratin. Andreas Norlén menar att man borde öka kunskap om den demokratiska processen genom att sätta ett större ansvar på parterna. Han menar att de har en viktig roll när det kommer till att nå ut till folket och se till att de har en förståelse av den politiska processen. Bengt Westberg menar att länder som försöker kontrollera och begränsa mötet mellan människor och information är ett hot mot demokratin. Slutligen säger Tobias Andersson att ungdomsförbund har en viktig roll när det kommer till att skola unga politiker som i sin tur kan öka förståelse för den demokratiska processen till sin omgivning.

Utöver upplyst förståelse har politikerna andra tankar över vilka rättigheter som måste inkluderas i en demokrati. Westberg menar att man i en liberal demokrati behöver yttrande-och mediefrihet, skydd för minoriteter, en rättsstat, respekt för de mänskliga rättigheterna, forskningsfrihet, samt en kulturell mångfald. Även Norlén inkluderar flera av dessa och säger även att det borde finnas "en rad andra fri-och rättigheter".

Andersson tycker att yttrandefriheten och föreningsfriheten är två viktiga delar av de demokratiska rättigheterna. När det kommer till skydd för minoriteter vill han dock försvaga det. Medan ha tycker att man borde ha kvar lagen mot förföljelse av etnisk grupp, så vill han ta bort lagen om hets mot folkgrupp. Han har även ett stort fokus på att majoritetens vilja ska gå igenom i en demokrati och att det borde finnas fler folkomröstningar. Det sista exemplet gör att han har en lite mer procedurell definition av demokrati.

Både Schyman och Fridolin pekar också på att det borde finnas fler folkomröstningar och har därför en starkare procedurell syn på demokrati. Schyman tycker som sagt att aktivism, representation och folkbildning utgör demokratins tre ben, och lägger därför en stor vikt i rättigheten till folkrörelser. Schyman tycker även att minoritetsgrupper borde vara mer representerade inom demokratin för att förstärka den, även om hon inte uttryckligen säger att det ska vara en demokratisk rättighet.

5.4 Populism

Norlén, Schyman och Westberg problematiserar populismen i sina samtal. Andersson nämner också ämnet i sitt samtal. Fridolin är den enda som inte pekar på populismen specifikt när han pratar om hot mot demokrati. Istället så pratar han om hot från diktaturer och hur demokratin kan försvagas. De som pratar om populism går att kategorisera i de tre synen på populismen: populism som ett *hot mot demokratin*, *väckarklocka för demokratin* och *spricka i demokratin*.

Westberg tycker tydligt att populismen är ett hot mot demokratin. Han radar upp flera anledningar till varför han anser detta, däribland att populismen underminerar maktindelningen, yttrandefriheten, och forskningsfriheten. Även Norlén håller med om att populismen är ett hot mot demokratin och menar att demokratiska länder borde försvara sig mot den. Han pekar dock på att populistiska antidemokratiska rörelser kan växa i fall när partier inte inkluderar folket, och att det därför kan vara en sorts väckarklocka för demokratin att försvara sig.

När det kommer till Andersson anser han att populismen är sättet för folket att visa sina åsikter när de inte har möjlighet annars. Han menar specifikt att det är ett resultat av att demokratin har blivit för komplicerad, och att det är därför folket vänder sig till populismen. Han menar alltså att populism är en spricka i demokratin, där folket kan göra sin röst hörd, och är inte nödvändigtvis ett hot mot demokratin.

Schyman menar istället att populismen är återkommande i en demokrati och att det inte finns snabba lösningar mot sådana krafter. I sådana fall måste man stå upp för demokratin och människors rättigheter, och inte vara rädd. Hennes syn på populism är därför som en väckarklocka för demokratin, men också ett hot för demokratin som vi måste kämpa emot gemensamt.

6. Avslutande reflektion

Så, vad är demokrati enligt etablerade politiker i Sverige? Som vi har sett ovan finns det inte ett enhetligt svar, men det finns trender som upprepas bland alla politiker. För det första så är folket medborgare, men i vissa fall kan det även vara användbart att se folket som människor. Alla poängterar dock att det finns ett demokratiskt hot där folket deltar allt mindre i politiken och man kan därför tolka det som att demokratin i praktiken utövas av medlemmar.

När det kommer till folksuveräniteten är det grundbulten för svensk representativ demokrati. På vilket sätt den offentliga makten ytterst tillhör folket, alltså hur folksuveränitet anses uppfyllas, ställer olika krav på folket och politiker. Analysen visar att ett sätt att definiera folksuveränitet blottlägger särskilda demokratiska problem, men genom att ansluta sig till en annan definition blir problemen något önskvärt.

Sedan handlar demokrati om mer än det procedurella. Detta innebär att demokrati är mer än fria regelbundna val. Vad det innebär utöver det skiljer sig dock, men folkbildning och yttrandefrihet verkar präglade alla definitioner. Tre av politikerna vill dock se mer folkomröstningar, där det i praktiken skulle bli mer procedurellt eftersom majoritetsbeslutet kommer fastställas istället för att representativa politiker väger olika intressen mellan varandra.

När det kommer till synen på populism så skiljer de olika politikerna sig åt. Norlén, Schyman och Westberg pekar på att populism är ett hot mot demokratin, men också att det är en väckarklocka för politiker och partier att faktiskt se efter folkets intresse. Andersson menar istället att populismen är vad folket vänder sig mot när demokratin blir för komplicerad för att de ska vara en del av den. Fridolin nämner helt enkelt inte populismen.

I denna artikel fann vi att vissa etablerade politiker hade mer gemensamt än andra, och att det inte nödvändigtvis korrelerade med hur partierna de tillhör(de) resonerar när det kommer till samarbeten och regeringsbildning. Fridolin, Andersson, och till viss grad Schyman, hade stora likheter när det kommer till deras syn på folksuveränitet och rättigheter. De alla lägger stor vikt i direktdemokrati, och har en mer procedurell syn på demokrati än övriga politiker.

Att Fridolin även inte talade om populism, samtidigt som att Andersson snabbt nämnde ämnet som något positivt –medan övriga politiker diskuterade ämnet länge– är ännu ett exempel på hur den demokratiska definitionen är lik hos de båda politikerna.

Slutligen har vi som tidigare nämnt att Norlén representerar riksdagen och inte sina egna åsikter. Det var därför intressant att se att Westbergs åsikter i mångt och mycket korrelerade med Norléns, vilket innebär att hans definition av demokrati är mest lik den som finns i svensk lagstiftning.

7. Referenser

- Beckman, Ludvig, 2021. *All makt åt folket: om en bortglömd idé*. Stockholm: Fri Tanke
- Bergström, Göran – Svärd, Per-Anders 2019. “Idé och ideologianalys” Boréus, Kristina – Bergström, Göran (Red.) *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* Lund: Studentlitteratur s.133 - 176
- Dahl, Robert A., (1989). *Democracy and its Critics*. New Haven and London: Yale University Press
- Humanisterna, 2000 *Stadgar* [Elektronisk] [webbadress](#). Hämtdatum: 2021-12-30
- Humanisterna, 2021 *Vital demokrati* [Elektronisk] [webbadress](#). Hämtdatum: 2021-12-30
- Källström, Anders, 2020. “Vital demokrati”, *Humanisten* 2020 nr. 4
- Näsström, Sofia, 2021. *Demokrati: En liten bok om en stor sak* Lund: Historiska Media
- Schumpeter, J. A – Swedberg, Richard, 2003 [1943]. *Capitalism, Socialism, and Democracy*, London: George Allen & Unwin
- TT, 2021. “Bengt Westerberg tänker inte rösta L”, *Svenska dagbladet* Nyhetsartikel. 2021-11-17